

Andrej POGAČNIK

Zakonski pobudi

Avtor v strokovnem članku obravnava pomembna problema v našem prostorskem načrtovanju. Prvi se navezuje na stalne in vse večje blokade družbeno pomembnih projektov v Sloveniji. Naraščajoče upiranje krajanov, civilnih iniciativ, društev in varstvenih sektorjev uspe najti ustrezne poti v zakonodaji za zaustavitev projektov v katerikoli fazi. Avtor daje predlog za zakon, ki bi zagotavljal izvajanje pomembnih projektov, ki so bili sprejeti v strateških dokumentih. Drugi del članka obravnava situacijo, ki je nastala zaradi nesprejetja sodbe arbitražnega sporazuma o državni morski meji s strani Hrvaške. Mnenje avtorja je, da je sodba za Slovenijo katastrofalna, saj zgodovinsko in za vselej zapira slovensko morje s hrvaškim teritorialnim morjem.

Funkcionalni stik ni noben poseben dosežek, saj ga zagotavlja že mednarodno pomorsko pravo. Zato naj Slovenija nemudoma odstopi od arbitražne razzodbe in sprejme (ustavni) zakon, ki bi deklariral stik slovenskega morja z mednarodnimi vodami. Poslej bi bilo mogoče razsojanje ali sporazumevanje le o dolžini, obliki ali širini tega koridorja. Oba predloga sta najprej širše utemeljena in obrazložena ter v nadaljevanju zapisana kot predloga zakonskih besedil.

Ključne besede: prostorska zakonodaja, Slovenija, izvajanje projektov, slovensko morje

1 Uvod

Kot zaskrbljen državljan in urbanist želim s tem prispevkom izraziti nestrinjanje z dvema perečima stanjema. Prvo zadeva naše popolnoma notranje zablode, drugo pa našo mednarodno situacijo. Oba problema – prvi govori o stalnih blokadah pomembnih javnih projektov, drugi pa o naši morski meji – sta najprej zapisana kot razlog, utemeljitev in komentar k zakonu, nato pa v obliki predlogov zakonskih besedil.

Naša urbanistična in prostorsko načrtovalska stroka bi morala reagirati na obe, prej opisani kritični situaciji. Ne nazadnje bi z vložitvijo takih ali podobnih zakonskih pobud na pristojno ministrstvo ali Vlado RS ali Državni zbor RS pridobila večjo prepoznavnost in medijsko odmevnost, ki ju tako zelo pogrešamo. Potrebna je tudi nekaj poguma ali celo drznosti, da presekamo nekatere nevrvalgične točke v naši stroki in prostorski politiki.

2 Zakon o zagotavljanju uresničevanja prostorskih ureditev, ki so splošnega družbenega pomena

2.1 Obrazložitev in utemeljitev

V Sloveniji v zadnjih letih vztrajno narašča odpor do pomembnih posegov v prostor. Prostor ni več slovenska primerjalna

prednost, temveč vzrok za nekonkurenčnost. Intervencije, ki zaustavljajo, preprečujejo, ovirajo ali kako drugače onemogočajo družbenokoristne gradnje se pojavljajo kadarkoli in v katerikoli fazi projekta, izvedbe ali obratovanja. Spomnimo se blokade vseh razmišljanj o HE na Muri in o delu HE na srednji Savi, za vse vetrne elektrarne, številne obvoznice in del trase tretje prometne osi, blokade vodnih zadrževalnikov, prenove Plečnikovega stadiona, aktivnosti za preprečitev izgradnje drugega tira Divača–Koper, za širitev Luke Koper, gradnje kakršnegakoli incineratorja odpadkov, plinovoda ali daljnovoda itd. Na ta način bo slovenski prostor (p)ostal ovira v razvoju in ne njegova komparativna prednost. Naša država bo postala – vsaj v pogledu prostorskih ureditev – tehnološko zaostala.

Pred nami je še en mračen scenarij. In sicer da se bo po vsakem požaru ali tehnološki nesreči zahtevalo popolno zaprtje prizadete tovarne, odlagališča, skladišča ali druge gospodarske družbe.

Tako postajamo neoperativna in nekredibilna država v mednarodnem okolju. Kaj nam pomagajo sklepi z enega od prejšnjih Sedlarjevih srečanj o železniški infrastrukturi, če se bo vsak odsek hitre proge spet znašel pred blokadami raznih društev, civilnih iniciativ, zainteresiranih javnosti in neodgovornih posameznikov? Večina Slovencev ima pravico do javnokoristnih gradenj! Če pa se dopušča dileme in sproža pomisleke o nekem projektu na koncu postopkov, je jasno, da bo del politične opozicije, del sektorjev, društev, del neinformiranih občanov,

gibanj tako imenovane civilne družbe ali egoističnih posameznikov ob neodgovorni podpori medijev, ki jim gre samo za afere in spodbujanje nemira, »zagrabil priložnost«, da ruši projekt.

Pobuda oziroma začetek projekta ne bi smela biti onemogočena, če je imel projekt podlago v strateškem prostorskem aktu, v obvezah Slovenije v okviru EU ali drugih asociacijah. Po tem zakonu ne bi bila mogoča blokada sprejete variante po tem, ko je bil izbor variante opravljen strokovno pravilno, upoštevajoč prostorske, ekonomske, socialne, ekološke in druge vidike ter sprejet s strani javnosti. Prav tako ne bi bila mogoča blokada osnutka prostorskega akta, če je bil ta pripravljen strokovno neoporečno na osnovi izbrane variante ter če je bil ustrezno predstavljen in verificiran v javnosti. In prav tako ne bi bila mogoča blokada predloga prostorskega akta, če je bil ta pripravljen strokovno neoporečno in ob upoštevanju javne razprave oz. razgrnitve (z morebitnim upoštevanjem predlogov, mnenj ali pobud oz. njihovo zavrnitvijo).

Pristojnost glede prostorskih ureditev naj bo v okviru »prostorskih« zakonov. Ne bi bilo mogoče sprožiti novega postopka s popolnoma drugimi pravnimi sredstvi, kot so drugi civilno-pravni in celo kazenski postopki, postopki pred upravnim ali ustavnim sodiščem, referendumsko pobuda itd.

Preprečitvi tovrstnih škodljivih in zlonamernih aktivnosti je namenjen osnutek predstavljenega zakona.

2.2 Predlog zakonskega besedila

1. člen

S tem zakonom se zagotavlja uresničevanje splošno družbeno pomembnih in gospodarsko ključnih prostorskih ureditev, ki so bile kot take prepoznane v strateških prostorskih aktih, ki so bile načrtovane, dovoljene ali zgrajene v skladu s stroko in zakoni ter katerih neuresničitev bi pomenila veliko gospodarsko in družbeno škodo, krnitev ugleda države, njene suverenosti in operativne sposobnosti pri urejanju prostora (v nadaljevanju: projekti).

S tem zakonom se preprečuje tudi škodljivo prekinjanje, odlaganje ali preprečevanje obratovanja prostorske ureditve, ki je bila že zakonito zgrajena in obratuje v skladu s predpisi.

S tem zakonom se preprečujejo tudi aktivnosti, ki bi onemogočale načrtovanje, sprejemanje, izgradnjo in obratovanje prostorskih ureditev, ki izhajajo iz mednarodnih obveznosti Slovenije.

2. člen

S tem zakonom ni dovoljeno zaustavljanje, prekinjanje, odlaganje ali neizvajanje prostorskih ureditev širšega javnega pomena, ki so bile strokovno ustrezno lokacijsko izbrane, pravilno umeščene v prostor in projektirane, preverjene v javnih razpravah in razgrnitvah, ki so bile pravno veljavno odobrene v vseh formalnih fazah ali jim je bilo izdano ali gradbeno in okoljevarstveno dovoljenje ali uporabno ali obratovalno dovoljenje ali dovoljenje po zakoniti poti, če se izvajajo aktivnosti za njihovo odložitev, zavrnitev, prekinitvev obratovanja in podobno.

Ta zakon se uporablja ne glede na to, v kateri fazi je projekt, in štiti investitorja, družbeno skupnost in druge deležnike, da se ne razveljavijo do takrat že sprejete in potrjene faze projekta, in onemogoča nadaljnje faze. Če je projekt že izveden, se s tem zakonom preprečuje, da bi bilo onemogočeno njegovo koriščenje in obratovanje, če poteka v skladu s predpisi.

3. člen

Pristojni državni organ ali organ regije ali lokalne skupnosti zavrne pobudo, pritožbo, vlogo, zavrnitev, referendumsko pobudo ali druge aktivnosti, ki bi imele za cilj neuresničitev javno pomembne prostorske ureditve.

4. člen

Pritožba na uporabo tega zakona ne zadrži izvajanja prostorske ureditve, kar pomeni nadaljevanje načrtovanja, postopkov sodelovanja javnosti, pridobivanja soglasij in mnenj, nadaljevanje postopkov izdajanja dovoljenj ali obratovanja. Pritožnik lahko uveljavlja pravico do sodnega varstva po redni sodni poti in ko se je prostorska ureditev postopkovno nadaljevala oziroma se je izvedla.

Uveljavljanje ustavne pravice do pritožbe, referendum in državljanske pobude je mogoče samo v okviru obstoječih postopkov načrtovanja in izvajanja prostorskih ureditev ali pred zadevnimi fazami projekta, ne pa po tem, ko so bile določene faze postopka že izvedene v skladu z zakonodajo.

3 Zakon o teritorialnem stiku Republike Slovenije z mednarodnimi morskimi vodami

3.1 Obrazložitev in utemeljitev

S sprejetjem odločitve, da bo o meji na morju razsodilo mednarodno arbitražno sodišče, smo v bistvu tvegali svojo suvereno

pravico do dostopa do mednarodnih voda po svojem ozemlju. Z odstopom Republike Hrvaške od Sporazuma imamo edinstveno priložnost, da tudi Slovenija izstopi oziroma ne sprejme sodbe arbitražnega sodišča, ki nam glede na morsko mejo ni v korist in ne zagotavlja stika meja Slovenije z mednarodnimi vodami.

Popolnoma jasno je, da želi sosednja država od Slovenije še več pravic in da se ji čakanje oziroma zavlačevanje problema nerešene meje izplača. In da bi se Slovenija ob morebitnih pogajanjih morala odreči še nadaljnjim ozemljem ali pravicam. Zato predlagam odstop od sodbe arbitražnega sodišča. Nujno je, da sosednji državi, Evropski uniji in najširši mednarodni skupnosti pokažemo svoje jasno stališče, da je (dejanski in ne samo funkcionalni) stik meja Slovenije z odprtim morjem naša trajna, neodtujljiva in suverena pravica, saj je bila – ne nazadnje – prosta plovba slovenskih plovil omogočena do razpada Jugoslavije oz. presečnega datuma, za katerega sta se dogovorili državi. O stiku hrvaških ali slovenskih etničnih ozemelj z mednarodnimi morji pa ni bilo določeno v nobenih zgodovinskih dokumentih, ne v rimskih, beneških, avstro-ogrskih, Napoleonovih, italijanskih niti jugoslovanskih!

Sosednja država, EU in vsa mednarodna skupnost naj vedo, da o dostopu Slovenije po njenih teritorialnih vodah do mednarodnih morskih voda od zdaj naprej ni mogoče več presojati, razsojati, sklepati sporazumov, zavez, dogovorov ali drugih aktov, ki bi kakorkoli ali kadarkoli postavljale pod vprašaj ta del naše meje. Mogoče pa je dogovarjanje o obliki in dimenzijah akvatorija, vendar v skladu z 2. členom tega zakona.

S sprejetjem tega zakona bi Slovenija imela v rokah močno pravno sredstvo in politično stališče, kot ga je Republika Hrvaška sprejela soglasno in brez glasu proti v saboru o odstopu od sporazuma.

3.2 Predlog zakonskega besedila

1. člen

S tem zakonom se zagotavlja neodtujljiva in trajna pravica do stika ozemlja Republike Slovenije z mednarodnimi vodami Jadranskega morja. Nihče in nikoli nima pravice postavljati pod vprašaj neposredno, fizično povezavo meja Slovenije z mednarodnim morjem.

2. člen

Zagotavlja se kontakt meja Republike Slovenije z mednarodnim odprtim morjem v širini in obliki akvatorija, ki omogoča

plutje, srečevanje in manevriranje največjih plovil, reševanje na morju in druge aktivnosti s tem, da širina koridorja nikjer ne more biti manjša od 2 kilometrov. Pristojna sodišča, mednarodne organizacije ali sosednje države se lahko dogovorijo o obliki in legi tega stika, če so izpolnjeni pogoji iz 2. člena. Stik Slovenije z mednarodnim morjem se zagotavlja ali s koridorjem mednarodnih voda do teritorialnega morja Slovenije ali s koridorjem teritorialnega morja Slovenije do obstoječih mednarodnih voda ali s kombinacijo obeh možnosti.

Po tem zakonu niso dovoljeni dogovori, sporazumi, pogodbe, mednarodne garancije ali drugi akti, ki bi Republiki Sloveniji zagotavljali plovbo in druge aktivnosti na morju od teritorialnega morja Slovenije do odprtega morja preko teritorialnih voda sosednje ali sosednjih držav.

3. člen

Kaznivo in pravno neveljavno je sprejemanje kakršnekoli pristojnosti mednarodnih sodišč, organizacij, zvez ali ustreznih pristojnih teles Slovenije ali drugih držav, ki bi s sodbo, memorandumom, sporazumom, pogodbo ali drugim aktom lahko kakorkoli postavljalo pod vprašaj stik Slovenije z odprtim morjem. Referendum v Sloveniji glede meje na morju, ki bi bila v nasprotju s 1. členom, ni mogoč.

Prof. dr. Andrej Pogačnik, upokojenec
E mail: andrejp807@gmail.com